

c.) fejezet a városi terület meghatározását, a városi ingatlanok leltározását, a városi ingatlanokra vonatkozó adatok összesítését, a városi területet jellemző származékos mutatószámokat és a városi ingatlanokra vonatkozó adatok elemzését tárgyalja.

A IV. („A városi út- és hídgazdaság és az utcai forgalom statisztikája“ c.) fejezet azokkal a kérdésekkel foglalkozik, melyek az utak és hidak építésével és kihasználásával kapcsolatosak. Ide tartozik a városi utcák, utak és hidak és azok kihasználásának, a városi gyalogos- és teherforgalom és az útfenntartási szolgáltatás statisztikája.

Az V. („A lakásstatisztika“ c.) fejezet a lakásstatisztika három fő kérdéscsoportját tárgyalja: a) a lakóházalapha tartozó házak számának és összetételének, b) a lakások hasznosításának és c) a népesség lakásviszonyainak statisztikája.

A VI. („A községi vállalatok üzemszatisztikájának általános kérdései“ c.) fejezet a vállalatok törzskönyvezését, annak jelentőségét, tartalmát, a törzskönyvezési munkálatok megszervezését és a törzskönyv adatainak statisztikai feldolgozását tárgyalja. Foglalkozik továbbá a termelés számbavételének és statisztikájának kérdéseivel, a munka- és munkabér statisztikával.

A VII. („A községi energiagazdaság statisztikája“ c.) fejezet az energiagazdaság erőgépei teljesítőképességének megállapításával, az energia és a teljesítőképesség mértékegységeivel, a tüzelőanyagfogyasztás számbavételével, a munkatermelé-

kenység, az önköltség kérdéseivel, a lakóhelyek energával való ellátottságával, a községi áramfejlesztőtelepek csoportosításával foglalkozik.

A VIII. („A községi egészségügyi és köztisztasági üzemek statisztikája“ c.) fejezet behatóan tárgyalja a községi vízművek, csatornaművek, fürdők, mosodák munkáját, a munkatermelékenységi mutatószámokat, az önköltség, stb. kérdését.

A IX. („A városi közúti közlekedés statisztikája c.) fejezet részletesen foglalkozik a) a pálya-vágánygazdálkodás, b) energiagazdálkodás, c) a járműállomány, d) a személy- és teherforgalmi járművek szállítási statisztikájának, e) a személy- és teherforgalom hullámzásának, f) a munka- és munkatermelékenység statisztikájának, g) a szállítási önköltség, h) a városi lakosság községi közlekedéssel való ellátottságának kérdéseivel.

A X. („A városok komplex leírása“ c.) fejezet a lakóhelyek komplex leírásának lényegét és feladatait, a komplex leírások programját, a lakóhelyek csoportosítását és a vonatkozó származékos mutatószámok kiszámítását tárgyalja.

A könyv közérthetőségét nagyban elősegíti hogy a legnehezebb elméleti kérdések gyakorlati vonatkozásait és alkalmazását megfelelő táblázatok és ábrák segítségével világítja meg.

A könyv különösen jelentős a tanácsok időszerű községgazdasági feladatai szempontjából.

FOLYÓIRATCIKKEK ISMERTETÉSE

BARÁT—FEKETE GYÖR—VIDA:

Számviteli felsőoktatásunk jegyzeteinek és tankönyveinek bírálata*

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után Lenin több cikkében hangsúlyozta a proletárdiktatúra gazdaságsszervező funkcióján belül a nyilvántartás, számvitel és ellenőrzés tömegméretű, egész népre kiterjedő megszervezésének

fontosságát. „... miután megdöntöttük a kapitalistákat és a bürokráciát, a felfegyverzett munkássággal, az egész felfegyverzett néppel váltuk fel őket a termelés és elosztás ellenőrzésében, a munka és a termékek számvitelezésében.“¹

* Számvitel, 1951, 1. sz., 57—71. old. (Rövidített közlemény.)

¹ Lenin: Allam és forradalom. (Válogatott Művek, II. kötet, Szikra, Budapest, 1949, 238—239. old.)

Ez azonban csak a kapitalista számviteli „tudomány” legyőzése útján lehetséges. A szocialista számvitel lényegét tekintve ugyanis ellentétes és nemcsak különböző a kapitalista számviteltől. Éppen ezért csak a kapitalista számvitel ellen vívott harcban győzhet és válhat uralkodóvá.

Szükséges és elengedhetetlen olyan szakkáderek nevelése, akik ezeket a feladatokat nemcsak megvalósítani, de szervezni, irányítani és ellenőrizni is tudják, akik a számvitel elméleti és gyakorlati problémáit egységükben: fejlődésünk perspektívájában világosan látják. A cikk a következőkben nem a számviteli felsőoktatás általános bírálatát adja, hanem az 1949/50. évben használt jegyzeteket és tankönyveket értékeli ki abból a szempontból, hogy

1. mennyire szolgálták számvitelünk fejlesztését;

2. hogyan harcoltak az e téren még burjánzó kapitalista maradványok és tendenciák ellen;

3. megfelelnek-e a kádernevelés, az oktatás pedagógiai követelményeinek.

A bírálat nem hagyta figyelmen kívül azt a körülményt, hogy a tankönyvek és jegyzetek egy évvel ezelőtt jelentek meg és fejlődésünk jelen szakaszában egy év számviteli fejlődésünkön mérve is igen nagy idő. Azóta számvitelünkben sok minden elavult és a szerzők így időszerrütlenné vált jóhiszemű állásfoglalásai ma már nem lehetnek bírálat tárgyai. Tehát az egy év előtti helyzetből kell kiindulni: ebben az időpontban népi demokráciánk jellege tisztázott kérdés volt. Nemzetgazdaságunk szocialista népgazdasággá átalakulása gyorsan haladt előre. Számviteli rendszerünk azonban szerkezetében és tartalmában egyaránt messze elmaradt politikai és gazdasági fejlődésünk mögött.

A számvitel fejlesztésének nehézségét még fokozta, hogy Magyarországon ez elhanyagolt terület volt. A Közgazdaságtudományi Egyetem előadói a haladás mellett határozottan kiálltak akkor, amikor a szovjet számviteli irodalom alapján állították össze előadásait. Kezdeményezésük hozzájárult a számviteli szakemberek eddigi makacs, maradi ellenállásának megtöréséhez. Ezeknek az előadásoknak jelentős szerepük volt abban,

hogy ma már elfogadott tényé vált nálunk is, hogy a számvitelt a Szovjetunió szocialista számviteli rendszerének ismerete nélkül nem lehet művelni. Ez az a biztos, megingathatatlan alap, amelyre számvitelünk fejlesztését építenünk kell.

Hibájuk, hogy a szocialista számvitel ismertetését nem kötötték össze eléggé a mi gyakorlatban alkalmazott számviteli módszerünk kritikájával.

Szász Antal „Az újtípusú könyvvitel alapszerkezete” című könyve szemléletében, kifejezéseiben, szerkezetében teljesen kapitalista beállítottságú, makacsul a múltba tekint s a múltat veszi mértéknek. A szocialista és kapitalista gazdaság közötti lényegi különbségre sehol sem utal, ellenben egyenlőségi jelet tesz és párhuzamot von a kapitalista és szocialista gazdasági fogalmak között.

Az Üzemgazdasági Enciklopédia szerkezeti felépítésében követi a régebbi mérlegképes könyvvizsgálói vizsga már megjelenésekor elavult, antimarkista tematikáját. A könyv mellérendeltségi viszonyban tárgyalja a kapitalista és szocialista gazdasági rendszer történelmi kategóriáit, terjedelemlre a kapitalista rész gyakran felülmúlja a szocialista fogalmakról szóló részt és így a súly a kapitalista fogalmak tárgyalására helyeződik. Hozzá kell azonban rögtön tenni, hogy ennek ismeretterjesztő színvonalá semmiel sem magasabb politikai színvonalánál.

Az „Egyéb üzemgazdaságok” című fejezetben pl. a következő felsorolást olvashatjuk (a szerzők a teljesség kedvéért állították össze): „bookmaker, cipőtisztító, diótörő, fordító, gépiró, grafológus, jósnő, kávépörkölő, közsőrűs, kútkészítő, kutya-kozmetikus, magánnyomozó, manikűrös, masször, méhész, műstoppoló, műszövő, parkettafektető, pedikűrös, sírgondozó, szemfelszedő, szendvicskészítő, sokszorosító, tűzfafűrészelő és aprító, to-to-iroda, stb.”. (Így betűrendbe szedve)

Az a tény, hogy a számvitel a kizsákmányolás mérőeszköze és egyben elleplezője volt, felmált hogy számviteli fejlődésünk a felszabadulás után viszonylag későn indult meg és kétségtelenül elmaradt társadalmi, gazdasági és politikai életünk szocialista fejlődése mögött, semmiképpen sem ösztönözhet bennünket arra, hogy a kapitalista szemlélettel ezen a

területen kibéküljünk, hanem fokozottabb harcot, élesebb állásfoglalást követel meg mindazoktól, akik ifjúságunkat a számvitel szocialista művelőivé akarják nevelni, akik a számvitel ügyét akarják előrevinni.

Rajthy Tivadar „Népgazdasági számvitel“ c. jegyzete rendkívül felszines, általánosságban mozog és nem hatol a problémák mélyére. Allandóan az eszközről és forrásokról, mint mennyiségileg különálló tárgyakról beszél. Azt mondja, hogy a szocialista vállalatot „eszközökkel éppúgy, mint forrásokkal“ a népgazdaság látja el, vagy más helyen: „két mennyiség áll egymással szemben: az eszközöké és a forrásoké“. Nem veszi észre, hogy itt eszközökről és az eszközök forrásáról (származásáról) van szó, arról, hogy sajátjaként vagy kölcsönként bocsátotta-e az állam az illető eszközt a vállalat rendelkezésére.

Schranz András arra tanítja hallgatóit, hogy „a nagyobb idegen tőkével dolgozó magánvállalatot és még inkább a közjellegű ügyvezetést (nyilván itt a szocialista szektorra gondolt), nem lehetett rábíznai az „egy vállalat és két szem“ rendszerére. Így azután kialakult a társasvezetés“. Hűségesebben kitarthat tehát a megrögzött és begyepesedett kapitalista rágalom és hamisítás mellett. Nem zavarják ebben a vitathatatlan tények sem: az, hogy a Bolsevik Pártnak, Leninnek és Sztálinnak a Szovjetunió egész története során adott útmutatásai állást foglalnak az egyszemélyes felelős vezetés mellett.

De a mi Pártunk és Rákosi elvtárs is állást foglalt az egyéni felelősség érvényesítése mellett. Erről Magyarországon évek óta minden újságolvasó embernek tudomása van.

A szocializmust építő népi demokráciának ahhoz, hogy népgazdasági méretekben a tömegek aktív bevonásával tervszerűen gazdálkodhassék, a legpontosabb, legmegbízhatóbb és kiterjedt számvitelre van szüksége. Számvitel terén képzett dolgozókra nemcsak a vállalatoknál, hanem az államigazgatás vonalán, az irányító és ellenőrző funkciókban is nagy szükség van. Ez azt jelenti, hogy nem elégedhetünk meg azzal, hogy népgazdaságunk főiskolái a számvitel akármilyen művelőit neveljék, hanem olyan szakemberekre van szükségünk, akik a szám-

vitel elméleti és gyakorlati problémáit egységükben, fejlődésünk perspektívájában világosan látják és munkájukat a szocializmus építésének szolgálatába állítják.

Összefoglalásul a következő tanulságokat vonja le a cikk:

1. A szerzők álláspontja szerint Szász Antal „Az új típusú könyvvitel alapszerkezete“, Schranz András „Ipari üzeman“, dr. Rajthy Tivadar „Népgazdasági számvitel“ és az „Üzemgazdasági Enciklopédia“ nem alkalmas arra, hogy szocializmust építő társadalmunkban tankönyvül szolgáljon. Szász Antalnak szemléletét alapvetően meg kell változtatnia ahhoz, hogy szakmai tudását olyan formában érvényesíthesse, amely alkalmas arra, hogy oktatás és nevelés céljára tankönyvet adhasson. Tárgyi tévedéseik folytán még ha helytelenül — sőt is akarnók választani a szakmai és politikai szempontokat —, akkor is azt kellene állítanunk — írják a szerzők —, hogy ezek a könyvek még a minimális követelményeket sem ütik meg, amelyeket joggal megkövetelhetnénk főiskoláink előadójának könyveitől. Ezen nem változtat az sem, hogy az Üzemgazdasági Enciklopédia írói saját állításuk szerint „személyi garanciát jelentenek abban a tekintetben, hogy a kézikönyv hasznos oktatást és világos olvasmányt fog jelenteni az ipari üzemgazdaság kérdése iránt komolyan érdeklődők számára“. (458. old.)

2. A folyó tanévre levonva ennek tanulságát, nem bízhatják a főiskolák tananyaguk összeállítását kizárólag az előadó egyéni felelősségére. Természetesen minden főiskolai előadó felelős azért a tananyagért, amit előad egyénileg és személy szerint. Ennek az egyéni felelősségnek érintetlenül hagyásával azonban főiskoláink tanszékei felelősek azért, hogy foglalkoztak-e egyes előadók előadástervezeteivel és előadásaikkal, hozzásegítették-e őket bírálatukkal, a problémák felvetésével, hogy helyes irányban neveljék az ifjúságot.

3. Támaszkodva arra a tapasztalatra, amit a Közgazdaságtudományi Egyetem számviteli előadói a múlt évben szereztek, irányt kell vennünk a szovjet számviteli irodalom önálló feldolgozására és alkalmazására a magyar viszonyokra, valamint mélyreható elemzés alapján

számviteli állapotunk kritikai értékelésére.

4. Ugyancsak a Közgazdaságtudományi Egyetem múlt tanévi tapasztalatai alapján meg kell valósítanunk az elmélet és gyakorlat egységét, tovább kell fejleszteni a szakmai és politikai szempontok összekapcsolását és biztosítani kell a tananyagunk és a tananyag szempontjainak

a gyakorlati élettel való szorosabb összefüggését.

5. Végül, de nem utolsó sorban, az új tananyagoknak sokkal élesebben kell harcolni a kapitalista nézetek ellen és következetesen végig kell vezetniük, hogy a kapitalista és szocialista számvitel nemcsak különböző, hanem egymást kizáró ellentétek.

KÖNYVSZEMLE*

TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK

STATISZTIKA

Elmélet, módszer, történet, szervezet

A magyar statisztika szocialista elméletéről. Cikkgyűjtemény. 103+1 old. Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest, 1950. (A „Szocialista Statisztika Könyvtára” a Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében.)

A magyar statisztika szocialista gyakorlatáról. 103+1 old. Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest, 1950. (A „Szocialista Statisztika Könyvtára” a Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében.)

Wergha, A.: Zásady statistiky. I. Statyisticka ogolna. (A statisztika alapelvei. I. Általános statisztika.) 114 old. Polskie Widawnictwa Gospodarcze Warszawa, 1950.

Wojtyński, J.: Zarys statystyki. (A statisztika vázlat.) 217. old. Mieczysław Fuksiiewicz i S-ka, księgarnia techniczno-nankowa. [Warszawa, 1950.

Ipar

Egység és Arulista. Az I. sz. pótfüzettel módosított második kiadás. 191 old. Tervgazdasági Könyvkiadó Budapest, 1950.

Gyáripari statisztikai kérdések és utasítások 1950 október hónapban. 112 old. Központi Statisztikai Hivatal Ipari főosztály. Budapest. (Központi Statisztikai Hivatal kiadványai.)

Mezőgazdaság

Sole, Sz. V.: A mezőgazdasági statisztika tankönyve. (Kursz szeljszkhozajstvonnnoj sztatistiki.) 1945. Fordította: A Központi Statisztikai Hivatal fordítói munkaközössége. 180 old. Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest, 1950. (A „Szocialista Statisztika Könyvtára” a Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében.)

Közigazgatás

Budapest költségvetése az 1951. évre. Sommáztatok, I—XXII. kerület, és 2 összesítő füzet. Budapest nyomda, Budapest, 1950.

POLITIKAI IRODALOM

Girefeld, A.: Az Egyesült Államok szerepe a szibériai és távolkeleti szovjetellenes intervenció megszervezésében. 24 old. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1950. (A történettudomány kérdései. 5.)

Gyakov: India és az angol imperializmus (Nacionalnij voprosz i anglijszkij imperializm v Indii.) Fordította: Radó György, 1 térkép + 263 old. Művelt Nép. Budapest, 1950.

Marx—Engels: Válogatott levelek. 632 old. + szövegközi képek. Szikra, Budapest, 1950.

* Ebben a rovatban a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett fontosabb munkák címeit közöljük szakszertinti csoportosításban.

POLITIKAI GAZDASÁGTAN

Elmélet, leírás, történet

Baranszkij, N. N.: A Szovjetunió gazdasági földrajza. (Ekonomicseskaja geografija SzSzsZsR.) Fordította: Auer Kálmán és Völgyi Tibor. 395 + 1 old. Szikra, Budapest, 1950.

Marx—Engels: A „Tölcse” első kötetéről. Szerkesztette: Nagy Tamás. 197 + 1 old. Szikra, Budapest, 1950. (A marxizmus-leninizmus kiskönyvtára.)

Norden, Albert: A német monopolkapitalizmus. (Lehren deutscher Geschichte zur politischen Rolle des Finanzkapitals und der Junker.) Fordította: Homoródi József. 279. old. Szikra, Budapest, 1950.

Tervgazdálkodás

1951. évi tervező irodai részlettervek. 64 old. Tervgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1950. (Az Országos Tervhivatal kiadványai. 16.)

Nyikolén, D. V.: A szovjet gépgyártás a háború utáni ötvenes terében. (Masinsztroenie SzSzsZsR v poszlevojnnoj sztáinszkaj pjatiletke. 1949.) 34 old. Népszava, Budapest. (A szocialista munka könyvtára.)

Üzemgazdaság, munkaverseny

A kötelező általános ipari számlakeret. 1951. 123 old. Pénzügyminisztériumi Könyv- és Lapkiadó Vállalat, Budapest, 1950. (A Pénzügyminisztérium hivatalos kiadványa.)

Alexandrov, N. G.: A szocialista munkafegyelem. (Szocialiszticeszkaja diszciplina truda.) 15 old. Népszava, Budapest, 1950. (A szocialista munka könyvtára.)

Arakelján, A.: Az állószközök jobb kihasználásának módja a szocialista iparban. (Puti lucsevo iszpolizovanja osznovih szredstv szocialiszticeszkaj promiszenosztii.) 1950. (Fordította: Miháinovits László. 34 + 1 old. Népszava, Budapest. (A szocialista munka könyvtára.)

Mezőgazdasági üzemen. Irta: A mezőgazdasági üzemteni tanszék munkaközössége. 137 old. Agrártudományi egyetem, Budapest, 1950.

Termelészövetkezeti gazdaságok munkaszervezési tájékoztatója. 16 old. Földművelésügyi Minisztérium Tájékoztató Osztálya, Budapest.

JOG

Párnicsky Mihály dr.: Alkotmányfog az állam- és jogelmélet elemeivel. I. rész. 30 old. Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi kara, Budapest, 1950.